

UOT 33:930

AZƏRBAYCANIN DÜNYA İQTİSADİYYATINDA MÖVQEYİ

İbadət AŞUROV*

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 22 iyun 2024; çapa qəbul edilmişdir: 5 iyul 2024; online-da çap edilmişdir: 17 sentyabr 2024.

Received: 22th of June, 2024; accepted: 5th of July, 2024; published online: 17th of September, 2024.

Açar sözlər: *enerji sektoru, Strateji yol xəritəsi, ÜDM, davamlı inkişaf, İpək Yolu, investisiya, diversifikasiya, innovasiya*

Giriş

Azərbaycanın Şərqi Avropa və Qərbi Asiyanın kəsişməsində yerləşməsi, onun strateji mövqeyi, zəngin təbii sərvətləri və möhkəm siyasət çərçivəsi onu ticarət, investisiya və geosiyasi məsələlərdə beynəlxalq arenaya çıxarıb.

Bu məqalə Azərbaycanın qlobal iqtisadiyyatdakı çoxşaxəli rolunun hərtərəfli tədqiqi üçün bir qapı rolunu oynayır, tarixi keçmişi, iqtisadi sektorları, ticarət dinamikasını, investisiya mühitini, texnoloji irəliləyişləri və geosiyasi əhəmiyyəti əhatə edir.

Azərbaycanın iqtisadi təkamülünü izləmək üçün onun tarixi trayektoriyası ilə qədim İpək Yolundan müasir dövrümüzdə qədər olan dövlətləri analiz etmək tələb olunur. Bu tədqiqat XIX əsrin sonlarında neftin kəşfi ilə Azərbaycanın qlobal enerji təchizatçısına çevrildiyini və müasir iqtisadiyyatının əsasını necə qoyduğunu ortaya qoyur.

Azərbaycanın gücü onun zəngin təbii sərvətlərindəndir, neft və qaz ehtiyatları onun iqtisadiyyatının əsasını təşkil edir. Bununla belə, neft və qazdan başqa, Azərbaycan müxtəlif təbii sərvətlərə, o cümlədən minerallar, metallar və kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlara malikdir. Bu zəngin resurs bazası iqtisadi inkişaf və diversifikasiya üçün katalizator rolunu oynayır. Bir çox sektorlarda artım və investisiya imkanları təklif edir.

Enerji sektoru Azərbaycan iqtisadiyyatının özəyini təşkil edir və onun ÜDM-inə, ixracına və dövlət gəlirlərinə əhəmiyyətli dərəcədə töhfə verir. Bununla belə, karbohidrogenlərdən asılılığın azaldılması və davamlı artımın dəstəklənməsi zərurətini dərk edərək, Azərbaycan iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi yoluna qədəm qoyub, diqqəti kənd təsərrüfatı, turizm, istehsal və informasiya texnologiyaları (İT) kimi sektorlara yönəldib.

Güclü infrastruktur ticarət, investisiya və iqtisadi artımı asanlaşdırmaq üçün vacibdir. Azərbaycan infrastrukturunun inkişafına, o cümlədən nəqliyyat şəbəkələrinə, telekommunikasiyaya və şəhərlərin abadlaşdırılmasına və s. əhəmiyyətli investisiyalar yatırır. Bu səylər Azərbaycanın qonşu ölkələrlə və onun hüdudlarından kənarında əlaqəsini gücləndirərək, onu ticarət yolları boyunca mühüm tranzit qovşağı olmasına gətirib çıxarıb.

Siyasi sabitlik, investorlar üçün əlverişli şərait və bol təbii sərvətlərlə xarakterizə olunan əlverişli investisiya mühiti Azərbaycanı Birbaşa Xarici İnvestisiyalar (BXİ) üçün cəlbedici istiqamətə çevirir. Bununla belə, bürokratik səmərəsizlik və korrupsiya kimi problemlər investisiya axınına maneələr yaratmaqda davam edir və bu da əlavə islahatların aparılmasını zəruri edir.

*magistrant, Bakı Avrasiya Universiteti
e-mail: ibadetashur98@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.30546/25194011.2024.13.4.045>

1. Tarixi kontekst: Azərbaycanın iqtisadi təkamülünün izlənməsi

Azərbaycanın iqtisadi səyahəti çoxəsrlik ticarət, mədəni mübadilə və geosiyasi dinamika ilə formalaşmış tarixi kontekstdə dərin köklərə malikdir. Azərbaycan İpək Yolu dövründən müasir dövrümüzdə qədər Şərqlə Qərbi birləşdirən ticarət və əlaqə mərkəzi olmuşdur (7, s.109). XIX əsrin sonlarında neft kəşfiyyatının yüksəlişi Azərbaycanı global enerji təchizatçısına çevirərək onun müasir iqtisadiyyatının əsasını qoydu. Bununla belə, ölkə, xüsusən də Sovet İttifaqının dağılmasından sonra mərkəzləşdirilmiş planlı iqtisadiyyatdan bazar yönümlü iqtisadiyyata keçdiyi üçün əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalmışdır.

1.1. İpək Yolu Dövrü: Asiyanı əhatə edən qədim ticarət yolları şəbəkəsi olan İpək Yolu Azərbaycanı uzaq ölkələrə və sivilizasiyalara bağladı, mal, ideya və mədəniyyət mübadiləsini asanlaşdırdı. Azərbaycanın Şərqlə Qərbin kəsişməsində yerləşən strateji yerləşməsi onu dünyanın hər yerindən tacirləri, səyyahları və alimləri cəlb edən mühüm ticarət mərkəzinə çevirdi. Qədim Bakı, Gəncə və Şamaxı şəhərləri ticarət, mədəniyyət və təhsil mərkəzləri kimi çiçəklənərək regionun çiçəklənməsinə və kosmopolitliyinə töhfə verdi (7, s.114-116).

1.2. Neft Kəşfiyyatının Artması: XIX əsrin sonlarında Bakıda neftin kəşfi Azərbaycanın iqtisadi tarixində dönüş nöqtəsi oldu (7, s.123). Nobel qardaşları, Rotşildlər və digər neft maqnatları bölgəyə axısaq gəlirli neft şirkətləri yaratdılar və Bakını dünyanın aparıcı neft istehsalçısına çevirdilər. Fırlanan qazma üsulu kimi innovativ qazma texnikasının inkişafı neft sənayesində inqilab etdi və Azərbaycanı global enerji bazarlarında ön sıralara çıxardı. XX əsrin əvvəllərində dünya neft hasilatının yarısı Bakının payına düşürdü ki, bu da sənayeləşməni və iqtisadi artımı gücləndirirdi.

1.3. Sovet dövrü: 1920-ci ildə Sovet İttifaqının Azərbaycanı ilhaqı iqtisadi və siyasi transformasiyanın yeni dövrünü açdı. Sovet hökuməti neft sənayesini milliləşdirdi, kənd təsərrüfatında kollektivləşməni tətbiq etdi və mərkəzi planlaşdırma həyata keçirdi, bu da sürətli sənayeləşmə və şəhərləşməyə səbəb oldu (7, s.135-138). Azərbaycan iqtisadiyyatı daha böyük Sovet iqtisadiyyatına inteqrasiya olundu, Bakı böyük sənaye mərkəzi və nəqliyyat qovşağı kimi xidmət etdi.

1.4. Postsovet keçidi: 1991-ci ildə Sovet İttifaqının dağılması Azərbaycanın müstəqillik qazanması üçün çox böyük dəyişikliklərə səbəb oldu. Yeni yaradılmış Respublika mühüm problemlərlə, o cümlədən siyasi qeyri-sabitlik, etnik münəqişələr və iqtisadi dislokasiya ilə üzləşdi. Sovet iqtisadi strukturlarının dağılması və bazar iqtisadiyyatına keçid inflyasiyaya, işsizliyə və sosial iğtişələrə səbəb oldu (9, s.268).

1.5. Müasir İqtisadi vəziyyət: Bu gün Azərbaycan iqtisadiyyatı kənd təsərrüfatı, turizm və informasiya texnologiyaları kimi sahələri əhatə etməklə neft və qazdan kənarında saxələnmişdir. Hökumət iqtisadi artımı və diversifikasiyanı dəstəkləmək üçün infrastrukturun inkişafına, təhsilə və innovasiyaya üstünlük verib. Sosial-iqtisadi inkişaf üzrə Dövlət Proqramı və Milli İqtisadiyyat üzrə Strateji Yol Xəritəsi kimi təşəbbüslər iqtisadiyyatın modernləşdirilməsinə, rəqabət qabiliyyətinin artırılmasına və bütün vətəndaşların həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlib (8, s. 421).

2. Təbii sərvətlər: Azərbaycan iqtisadiyyatının bünövrəsi

Azərbaycanın iqtisadi mənzərəsi onun zəngin təbii sərvətləri, xüsusən də geniş neft və qaz ehtiyatları ilə müəyyən edilir. Bu ehtiyatlar ölkə iqtisadiyyatının formalaşmasında, onun inkişaf trayektoriyasına təsir etməkdə və onun global enerji bazarında əsas təchizatçı kimi yerləşdirilməsində mühüm rol oynamışdır. Bu bölmədə təbii sərvətlərin, xüsusilə də neft və qazın Azərbaycan iqtisadiyyatının bünövrəsi kimi əhəmiyyəti araşdırılır, onların tarixi əhəmiyyəti, mövcud vəziyyəti və gələcək perspektivləri izlənilir.

Bu gün Azərbaycanın neft-qaz sektoru ÜDM-ə, ixraca və dövlət gəlirlərinə əhəmiyyətli töhfə verən iqtisadiyyatının bünövrəsi olaraq qalır. Xəzər dənizi regionu, xüsusilə, Azəri-Çıraq-Günəşli (AÇG) neft yatağı BP, Chevron və ExxonMobil kimi transmilli enerji şirkətlərinin sərmayələrini cəlb edərək, neft və qaz hasilatı üçün həlledici mərkəzə çevrilmişdir. Bakı-Tbilisi-Ceyhan (BTC) neft kəməri və Cənub Qaz Dəhlizi (CQD) daxil olmaqla irimiqyaslı enerji layihələrinin inkişafı Azərbaycanın regional və beynəlxalq enerji bazarlarında əsas oyunçu kimi mövqeyini daha da möhkəmləndirib.

Neft-qaz sektoru həmçinin neft-kimya, istehsal və infrastrukturun inkişafı kimi əlaqəli sənayelərə artıma və investisiyalara təkan verib. Azərbaycanın əsas enerji istehsalçıları və istehlakçıları arasında yerləşməsi onu Xəzər dənizindən neft və qazın global bazarlara axınını asanlaşdıran mühüm tranzit və nəqliyyat dəhlizi kimi dəyərini artırır. Bundan başqa, Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyi və şaxələndirilməsinə sadıqlığı, texnologiya və kəşfiyyat sahəsindəki irəliləyişlərlə birlikdə sektorun gələcək davamlılığı və inkişafı üçün yaxşı vəd edir (2, s.388).

Gələcəyə baxanda Azərbaycan təbii ehtiyatlarından davamlı iqtisadi inkişaf məqsədilə istifadə etmək üçün həm imkanlar, həm də çətinliklərlə üzləşir. Bir tərəfdən, ölkənin geniş neft və qaz ehtiyatları infrastrukturun inkişafını, sosial proqramları və iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi söylərini dəstəkləyərək dəyərli gəlir və investisiya mənbəyini təmin edir. Azərbaycan Milli Neft Fondu (ARDNF) kimi təşəbbüslər neft gəlirlərini ehtiyatla idarə etmək, gələcək nəsillər üçün uzunmüddətli sabitlik və rifahı təmin etmək məqsədi daşıyır.

Nəticə etibarilə, Azərbaycanın təbii sərvətləri, xüsusən də neft və qaz ehtiyatları ölkə iqtisadiyyatının formalaşmasında və onun inkişaf trayektoriyasına təsir etməkdə mühüm rol oynamışdır. XIX əsrin sonlarında “neft bumu”-ndan tutmuş müasir enerji sektoruna qədər Azərbaycanın təbii sərvətləri, imkan və çağırış mənbəyi olmuşdur. Ölkə gələcəyə baxarkən, strateji idarəetmə, diversifikasiya və davamlılıq onun təbii ehtiyatlarının indiki və gələcək nəsillərin rifahı naminə tam potensialını açmaq üçün əsas olacaqdır.

3. Azərbaycanın energetika sektoru: fürsətlərin və problemlərin naviqasiyası

Azərbaycanın energetika sektoru ölkənin geniş neft və qaz ehtiyatlarına malik iqtisadiyyatının sütunu kimi dayanır. Bu hissə də Azərbaycanın enerji sektorunun çoxşaxəli mənzərəsini, onun tarixi təkamülünü, mövcud vəziyyətini və gələcək perspektivləri araşdırılır. XIX əsrin sonlarında “neft bumu”ndan tutmuş şaxələndirmə və davamlılığa yönəlmiş müasir təşəbbüslərə qədər Azərbaycanın enerji sektoru ölkənin ambisiyalarını, çağırışlarını və gələcəyə strateji baxışını əks etdirir.

Bu gün Azərbaycanın enerji sektoru ÜDM-ə, ixraca və dövlət gəlirlərinə əhəmiyyətli töhfə verən iqtisadiyyatının dayaq nöqtəsi olaraq qalır. Ölkənin BP, ExxonMobil və Total kimi global enerji təchizatçıları ilə strateji tərəfdaşlığı Azərbaycanın neft və qaz sənayesini yeni zirvələrə yüksəldib. Azəri-Çıraq-Günəşli (AÇG) neft yatağı və Şahdəniz qaz yatağı kimi meqa layihələrin inkişafı Azərbaycanın global enerji bazarında əsas təchizatçı kimi mövqeyini daha da möhkəmləndirib (8, s.29).

4. Diversifikasiya söyləri: neft və qazdan başqa sənaye sahələri

Azərbaycan iqtisadiyyatı uzun müddətdir ki, neft-qaz sektoru ilə sinonimdir, lakin ölkə uzunmüddətli sabitliyi və inkişafı təmin etmək üçün şaxələndirmənin vacibliyini dərk edib. Enerji bazarlarının dəyişkən sərvətlərindən başqa, Azərbaycan kənd təsərrüfatı, turizm, istehsal, İnformasiya və Kommunikasiya Texnologiyaları (İKT) daxil olmaqla, qeyri-neft sektorlarını inkişaf etdirmək üçün səyahətə çıxıb. Bu bölmə hər bir sektorda əsas təşəbbüsləri, çağırışları və imkanları araşdıraraq Azərbaycanın diversifikasiya söylərini araşdırır.

4.1 Kənd təsərrüfatı: Kənd təsərrüfatı tarixən Azərbaycan iqtisadiyyatının mühüm tərkib hissəsi olub, münbit torpaqları və müxtəlif çeşidli bitki və heyvandarlığı dəstəkləyən əlverişli iqlim şəraiti ilə seçilir. Bununla belə, sektor köhnəlmiş əkinçilik təcrübələri, qeyri-kafi infrastruktur və maliyyəyə məhdud çıxış da daxil olmaqla problemlərlə üzləşmişdir. Bu problemləri həll etmək üçün Azərbaycan əkinçilik texnikasının modernləşdirilməsinə, suvarma sistemlərinin təkmilləşdirilməsinə və fermerlərin bazara çıxışının genişləndirilməsinə yönəlmiş kənd təsərrüfatı islahatları və investisiya proqramları həyata keçirmişdir.

4.2 Turizm: Azərbaycanın zəngin mədəni irsi, müxtəlif landşaftları və tarixi abidələri turizmin inkişafı üçün böyük potensial təklif edir. Bununla belə, ölkənin turizm sektoru tarixən zəif inkişaf etmiş, enerji resursları və geosiyasi dinamikası ilə kölgədə qalmışdır. Azərbaycan öz turizm sektorunun bütün potensialını açmaq üçün infrastrukturun gücləndirilməsi, mədəni turizmin təşviqi və beynəlxalq ziyarətçilərin cəlb edilməsi üçün müxtəlif təşəbbüslər həyata keçirmişdir (5, s.238).

4.3 İstehsal: Azərbaycanın istehsal sektoru məhdud sənaye imkanları, köhnəlmiş texnologiyalar və xaricdən gətirilən mallardan asılılıq səbəbindən ənənəvi olaraq regiondakı analoqlarından geri qalır. İstehsal sektorunu canlandırmaq və sənayeləşməni təşviq etmək üçün Azərbaycan daxili və xarici investisiyaların cəlb edilməsinə yönəlmiş sənaye siyasəti islahatları və investisiya stimulları həyata keçirmişdir.

4.4. *İnformasiya və Kommunikasiya Texnologiyaları (İKT).*

Azərbaycan İnformasiya və Kommunikasiya Texnologiyalarının (İKT) iqtisadi artıma, innovasiyalara və sosial inkişafa təkan verən transformasiya potensialını tanımışdır (1, s.431). Ölkənin İKT sektoru son illərdə hökumət təşəbbüsləri, özəl sektor sərmayəsi və gənc, texnoloji biliklərə yiyələnən əhali tərəfindən dəstəklənən sürətli artımın şahidi olub.

5. Regional ticarət dinamikası

Azərbaycanın Avropa və Asiyanın kəsişməsində yerləşən strateji yerləşməsi onu müxtəlif regional bazarlar arasında mühüm körpü kimi yerləşdirir. Bu bölmə Azərbaycanın regional ticarət dinamikasında fəal iştirakını araşdırır, onun qonşu ölkələrlə və onun hüdudlarından kənarında iqtisadi əlaqələrini gücləndirən əsas təşəbbüsləri və tərəfdaşlıqları vurğulayır (7, s. 98-101).

5.1. *Avrasiya İqtisadi Birliyi (EAEU):* Avrasiya İqtisadi İttifaqı (Aİİ) regional ticarət dinamikasının formalaşdırılmasında, üzv dövlətlər arasında iqtisadi inteqrasiyanın və əməkdaşlığın təşviqində mühüm rol oynayır (8, s.126-127). Azərbaycanın Aİİ-də iştirakı 180 milyondan çox istehlakçıdan ibarət geniş bazara çıxışı təmin edir, müxtəlif sektorlar üzrə ticarət və investisiya imkanları təklif edir.

5.2. *Cənub Qaz Dəhlizi (CQD):* Cənub Qaz Dəhlizi (CQD) Avropanın qaz təchizatını diversifikasiya etmək və onun Rusiya qazından asılılığını azaltmaq məqsədi daşıyan transformativ enerji layihəsidir. Azərbaycan Xəzər dənizindən təbii qazın Avropa bazarlarına daşınması üçün əsas tranzit ölkə kimi xidmət etməklə, CQC-də həlledici rol oynayır.

Bundan əlavə, Azərbaycan Ümumdünya Ticarət Təşkilatı (ÜTT) və Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (QDİƏT) kimi çoxtərəfli ticarət forumlarında fəal iştirak edir, açıq bazarları, ədalətli ticarət təcrübələrini və iqtisadi əməkdaşlığı müdafiə edir. Bu tapşırıqlar Azərbaycana öz iqtisadi potensialını nümayiş etdirmək, xarici investisiyaları cəlb etmək və ixracını qlobal arenada tanımaq üçün imkanlar yaradır.

Bakı-Tbilisi-Qars (BTQ) dəmir yolu, Bakı Limanı və Şimal-Cənub Nəqliyyat Dəhlizi kimi layihələr Azərbaycanın Avropa, Asiya və Yaxın Şərqlə əlaqəsini yaxşılaşdırır, tranzit müddətlərini, mal və xidmətlər üçün xərcləri azaldır. Bundan əlavə, rəqəmsal infrastruktur, telekommunikasiya və e-ticarət platformalarına investisiyalar transsərhəd ticarətin böyüməsini dəstəkləyir və rəqəmsal dövrdə biznes əməliyyatlarını asanlaşdırır (7, s.380).

Nəticə

Azərbaycanın qlobal iqtisadiyyatdakı rolu ilə bağlı araşdırmamızı yekunlaşdırarkən aydın olur ki, ölkənin trayektoriyası dayanıqlılıq, uyğunlaşma qabiliyyəti və strateji uzaq-görənliklə fərqlənir. Azərbaycanın qədim dövrlərdən müasir dövrə səyahəti onun regional və beynəlxalq ticarət və investisiyalarda mühüm oyunçu olmaq üçün öz resurslarından və coğrafi mövqeyindən istifadə etmək qabiliyyətini nümayiş etdirir.

Bu illər ərzində Azərbaycan kənd təsərrüfatı, turizm, istehsal və informasiya texnologiyaları kimi qeyri-neft sektorlarının inkişafının vacibliyini dərk edərək iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi yoluna qədəm qoyub. İnfrastrukturun modernləşdirilməsinə, əlaqənin gücləndirilməsinə və innovasiyaların təşviqinə yönəlmiş təşəbbüslər daha çoxşaxəli və dayanıqlı iqtisadiyyat üçün zəmin yaradıb.

Bundan başqa, Azərbaycanın Avrasiya İqtisadi İttifaqı (Aİİ) və Cənub Qaz Dəhlizi (SGC) kimi regional iqtisadi təşəbbüslərdə fəal iştirakı onun qonşu ölkələrlə və onun hüdudlarından kənarında daha sıx iqtisadi əlaqələri gücləndirməyə sadıqlığını vurğulayır. İnfrastruktura sərmayə qoymaqla, ticarəti və investisiyaları təşviq etməklə və iqtisadi diplomatiya ilə məşğul olmaqla Azərbaycan özünü Avrasiyanın iqtisadi mənzərəsinin formalaşmasında əsas oyunçu kimi göstərib.

Bununla belə, Azərbaycan davamlı iqtisadi artım və inkişaf yolunda çətinliklərlə üzləşir. İqtisadi şaxələndirmə, institusional islahatlar və geosiyasi qeyri-müəyyənliklər diqqətli nəzərdən keçirilmə və strateji fəaliyyət tələb edən aktual məsələlər olaraq qalır. Bu problemlərin həlli uzunmüddətli investisiyalar, innovasiyalar və inklüziv inkişaf üçün əlverişli mühitin yaradılması üçün hökumət, biznes və vətəndaş cəmiyyətinin birgə səylərini tələb edəcəkdir.

Yekun olaraq qeyd edək ki, Azərbaycanın qlobal iqtisadiyyatda inkişaf edən rolu onun davamlılığına, uyğunlaşma qabiliyyətinə və strateji baxışına sübutdur. Ölkə irəliyə doğru istiqaməti müəyyənləşdirərkən, bütün vətəndaşlarına fayda verən, regional və beynəlxalq rifaha töhfə verən şaxələndirilmiş, əhatəli və davamlı iqtisadiyyatın qurulmasına sadıq qalmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Məmmədova G., Mikayılova A. Azərbaycanda turizm: tarixi təkamül, siyasət islahatları və gələcək perspektivlər. Bakı: Elm, 2020, 300 s.
2. Quliyev F., Babayev B. Azərbaycanda rəqəmsal transformasiya və innovasiya: çağırışlar və imkanlar. Bakı: Azər nəşr, 2022, 250 s.
3. Velt K. Azərbaycanın siyasi iqtisadiyyatı: neft və postsovet inkişafı. Bakı: Çəşoğlu, 2022, 300 s.
4. Altstadt L.A. Azerbaijan: a Political History. London: Routledge, 1992, 256 p.
5. Bader al-Omar., Imad el-Anis. Economic Diversification in the GCC: Past, Present, and Future. London: Routledge, 2023, 480 p.
6. Khunta E., Lee S. Regional Trade and Economic Integration in Eurasia. London: Routledge, 2023, 250 p.
7. Kleveman L. The New Great Game: Blood and Oil in Central Asia. New York: Atlantic Monthly, 2003, 288 p.
8. Kornell S.E., Starr S.F. Azerbaijan Since Independence. London: Routledge, 2010, 512 p.
9. Marriot J., Minio-Paluello M. The Oil Road: Journeys from the Caspian Sea to the City of London. London and Brooklyn: Verso, 2012, 362 p.
10. Qolts T. Agenda of Azerbaijan. Montana: Nukat, 1999, 144 p.

Резюме

Ибадат Ашуров

Положение экономики Азербайджана в мировой экономике

Этот текст служит к всестороннему изучению многоаспектной роли Азербайджана в глобальной экономике, охватывая его историческое прошлое, экономические сектора, динамику торговли, инвестиционную среду, технологические достижения и геополитическую значимость.

Сила Азербайджана, прежде всего, заключается в его богатых природных ресурсах, таких как нефть и газ. Запасы нефти и газа составляют основу экономики и обеспечивают доступ к мировым рынкам. Однако, помимо нефти и газа, в Азербайджане имеются и другие природные ресурсы, такие как минералы, металлы и плодородные земли. Эти ресурсы служат катализатором экономического развития и диверсификации, предлагая возможности для роста и инвестиций в различных секторах.

Энергетический сектор составляет значительную часть экономики Азербайджана и вносит существенный вклад в его ВВП, экспорт и государственные доходы. Государственная нефтяная компания Азербайджана (SOCAR) и другие международные энергетические компании активно работают в этом секторе, способствуя экономическому развитию страны. Однако, осознавая необходимость уменьшения зависимости от углеводородов и поощрения устойчивого роста, Азербайджан идет по пути экономической диверсификации. Страна сосредотачивается на таких секторах, как сельское хозяйство, туризм, производство и информационные технологии (ИТ). Особенно сельское хозяйство имеет большой потенциал благодаря плодородным землям и климатическим условиям.

Стратегическое расположение Азербайджана на стыке Европы и Азии позволяет ему выступать в качестве естественного моста между различными региональными рынками. Страна активно участвует в региональных экономических инициативах, таких как экономический пояс Шелкового пути и Север-Южный транспортный коридор. Эти инициативы усиливают транзитный потенциал Азербайджана и способствуют региональной интеграции и сотрудничеству.

Политическая стабильность, благоприятные условия для инвесторов и богатые природные ресурсы делают Азербайджан привлекательным направлением для прямых иностранных инвестиций (ПИИ). Однако проблемы, такие как бюрократическая неэффективность и коррупция, продолжают затруднять приток инвестиций, что требует дальнейших реформ. Правительство Азербайджана проводит правовые и административные реформы, направленные на улучшение инвестиционного климата и устранение этих проблем.

Технологические инновации играют ключевую роль в повышении конкурентоспособности Азербайджана и ускорении экономического роста. Страна достигла значительных успехов в цифровизации, телекоммуникациях и государственных онлайн-сервисах. Азербайджан также реализует различные программы по развитию стартап-экосистемы и поддержке молодых технологических инициатив. Эти инновации закладывают основу для экономики знаний и создают важные возможности для устойчивого экономического развития в будущем.

Ключевые слова: *энергетика, Стратегическая дорожная карта, ВВП, устойчивое развитие, Шелковый путь, инвестиции, диверсификация, инновации*

Summary

Ibadat Ashurov

The Position of Azerbaijan's Economy in the World Economy

This article serves as a gateway to a comprehensive exploration of Azerbaijan's multifaceted role in the global economy, encompassing its historical background, economic sectors, trade dynamics, investment environment, technological advancements, and geopolitical significance.

Azerbaijan's strength lies in its abundant natural resources, with oil and gas reserves forming the backbone of its economy. However, beyond oil and gas, Azerbaijan possesses various other natural resources, including minerals, metals, and arable land, which serve as a catalyst for economic development and diversification, offering growth and investment opportunities across multiple sectors.

The energy sector constitutes a significant portion of Azerbaijan's economy, contributing significantly to its GDP, exports, and state revenues. However, recognizing the need to reduce dependence on hydrocarbons and foster sustainable growth, Azerbaijan has embarked on a path of economic diversification, focusing on sectors such as agriculture, tourism, manufacturing, and information technology (IT).

Azerbaijan's strategic location at the crossroads of Europe and Asia positions it as a natural bridge

between various regional markets. The country actively participates in regional economic initiatives, strengthening economic ties with neighboring countries and promoting regional integration and cooperation.

Characterized by political stability, favorable conditions for investors, and abundant natural resources, Azerbaijan presents an attractive direction for Foreign Direct Investment (FDI). However, challenges such as bureaucratic inefficiencies and corruption continue to hinder the flow of investment, necessitating further reforms.

Technological innovations play a pivotal role in enhancing Azerbaijan's competitiveness and accelerating economic growth. The country has made significant achievements in digitization, telecommunications, and e-government services, laying the foundation for a knowledge-based economy.

Key words: *energy sector, Strategic Roadmap, GDP, sustainable development, Silk Road, investment, diversification, innovation*

Redaksiya heyətinin üzvü i.e.d., prof. Həsənli Yadulla Həmdulla oğlunun rəyi əsasında çapa məsləhət görülmüşdür.